

KAPITTEL 4

Det samiske sivilsamfunnet i Sametinget og i samepolitikken¹

Per Selle

Universitetet i Bergen

Kristin Strømsnes

Universitetet i Bergen

Abstract: A vibrant civil society is important in a democratic system, and society's contact with, opposition to and control of the political system is crucial for the democratic system to survive. In this chapter we look at the relationship between the Sámi Parliament and Sámi civil society from several perspectives: those of the party leaders and representatives, the civil society organizations, and the voters. We find that Sámi interest and participation in civil society is at the same level as that of the population at large when we measure participation in Sámi and Norwegian organizations combined. We also find that the level and type of contact between the parties represented in the Sámi Parliament and Sámi civil society organizations is limited, and that little points to these organizations having an important advocacy role. Their control and opposition role is weak. We conclude that the political role of Sámi civil society is weak and challenging for the Sámi political system and democracy.

Keywords: Sámi parliament; Sámi civil society; voluntary organizations; Sámi elected representatives; indigenous politics

---

1 I tillegg til redaktørene av denne boken, vil vi takke Johannes Bergh, Torvald Falch, Bjarte Folkestad og Eli Skogerbø for kommentarer. Kapitlet har tidligere blitt presentert i arbeidsgruppen «Politisk adferd» på Nasjonal fagkonferanse i statsvitenskap i Tromsø 6.–8. januar 2020 og for forskningsgruppen «Politikk, demokrati, sivilsamfunn» ved Institutt for samfunnsforskning i Oslo 23. januar 2020.

Introduksjon

Sametinget i Norge ble opprettet i 1989 som et representativt organ valgt av og blant samer. Samtidig er Sametinget et forvaltningsorgan innenfor det norske politiske system. Med sine folkevalgte og sitt byråkrati minner Sametinget i sin form om det øvrige politiske systemet i Norge. Dette forsterkes av at Sametinget ikke springer ut av tidligere spesifikt samiske styringsordninger, men er bygd opp med vekt på partier og valg og styres etter det parlamentariske prinsipp. Det er heller ikke bare særegne samiske partier som stiller til valg, men også tradisjonelle norske partier.² Sametinget er dessuten et organ hvor det er enkelt å stille til valg, noe som har resultert i et demokratisk politisk system hvor svært mange partier og lister er eller har vært representert (Bergh & Saglie, 2015; Pettersen, 2011).

For at et politisk system skal fungere er det imidlertid ikke bare de politiske grupperingene og partiene som er viktige, men også andre organisasjoner og grupper i sivilsamfunnet som bidrar til å knytte individer til sentrale samfunnsprosesser – og som gjerne også utfordrer de gruppene som stiller til valg. Slike sivilsamfunnsgrupper kan være relativt autonome i forhold til de politiske grupperingene, men de kan også i varierende grad være knyttet til enkelte eller flere partier og lister. Mens sterke sivilsamfunn er viktige for å sikre lydhøre demokratiske styrings-systemer generelt, er de kanskje spesielt viktige i samisk sammenheng. Dette er fordi samepolitikken opererer innenfor den norske enhetsstaten, der spenningen mellom samisk autonomi og integrering inn i det norske er systemisk og der presset i retning av økt kooperering hele tiden er til stede (Falch & Selle, 2018).

Målet med dette kapitlet er å se på forholdet mellom de gruppene som stiller til valg til Sametinget, og resten av det samiske sivilsamfunnet. Vi legger primært vekt på det organiserte og formaliserte organisasjons-samfunnet, som er den delen av sivilsamfunnet som har de beste forutsetningene for kontakt med Sametinget. Rollen til det mer uformelle samiske sivilsamfunnet vil også bli kommentert. Vi spør: I hvilken grad

---

² I motsetning til det som er tilfelle i Sverige (og i Finland, hvor det er personvalg).

eksisterer det et eget organisert samisk sivilsamfunn som noe mer enn de gruppene og interessene som stiller til valg? Hvor nært er forholdet mellom grupper som stiller til valg og andre grupper innenfor samisk sivilsamfunn? Finner vi alternative samiske stemmer helt på utsiden av systemet, og som i liten grad er representert? Dette er viktige spørsmål fordi de også handler om betingelsene for et sidestilt samisk demokrati innenfor det norske politiske systemet, og dermed om betingelsene for samisk selvbestemmelse. Selv om vi mangler direkte sammenlignbare data mellom samiske og norske forhold, og må basere oss på en mer overordnet sammenligning med utgangspunkt i den generelle kunnskapen om norsk sivilsamfunn (Enjolras & Strømsnes, 2018; Henriksen et al., 2019), så gir materialet vi har et bredt grunnlag for å se nærmere på de viktige relasjonene som eksisterer mellom Sametinget og sivilsamfunnet.

Først diskuterer vi forholdet mellom partier og sivilsamfunn med vekt på den viktige rollen sivilsamfunnet spiller innenfor et demokratisk styringssystem. Her vil vi også framheve strukturelle likheter og forskjeller mellom det norske og det særegne samiske sivilsamfunnet.³ Etter å ha presentert datatilfanget kapitlet bygger på, ser vi på hvilket syn den gjennomsnittlige same har på rollen de frivillige organisasjonene spiller for samfunnet, for den enkelte og for Sametinget og på individuell samisk deltakelse i sivilsamfunnet med vekt på hvilke typer organisasjoner den enkelte deltar i og omfanget av deltakelse (tidsbruk). Videre retter vi oppmerksomheten mot sametingsrepresentantenes kontakt med sivilsamfunnet og mot hvordan denne kontakten blir sett fra organisasjonenes synspunkt, der også den viktige rollen til Sametingets administrasjon blir understreket. Samlet gir dette et uvanlig bredt inntak til å forstå det viktige forholdet mellom Sametinget og sivilsamfunnet for samisk demokrati.

---

3 Når vi i dette kapitlet snakker om det norske sivilsamfunnet og norske organisasjoner, snakker vi om sivilsamfunn og organisasjoner i det norske samfunnet, der også samer naturligvis kan delta aktivt og spille en viktig rolle. Det samme gjelder når vi snakker om de norske partiene.

Det viktige forholdet mellom partier og sivilsamfunn

Sivilsamfunnets styrke gir demokratiet karakter

Det er ikke bare partier og valg som er viktig i et politisk system. Svært sentral er også organisasjonskanalen, og de sivilsamfunnsaktørene som befinner seg både på innsiden og utsiden av valgkanalen. Sivilsamfunnets karakter og styrke er avgjørende i demokratisammenheng, og i samisk sammenheng forteller det oss noe viktig om betingelsene for samisk autonomi og grad av selvstyre innenfor det norske statssystemet. Hvilken type sivilsamfunn man har, dets omfang og mobiliseringsstyrke er viktig i enhver nasjonsbyggingsprosess og innvirker på et politisk system og dets karakter. Det sier oss noe vesentlig om hvordan den enkelte medborger og velger er påkoblet det politiske systemet som noe mer enn bare deltaker ved valg. Det handler om i hvilken grad og hvordan en kan bygge fellesskap på tvers av geografi og av kulturelle og sosiale grupper.

Det norske politiske systemet har vært kjennetegnet av en nær relasjon mellom stat og sivilsamfunn, der organisasjonene gjennom offentlige komiteer, utvalg og høringsinnspill har blitt tatt med i og vært en del av utformingen av ny politikk. Knyttet til dette er det også en tradisjon for nærhet mellom sivilsamfunnsorganisasjoner og partier, om enn i ulik grad for ulike typer av partier og organisasjoner (Allern & Hansen, 2019; Selle, 1997).⁴ Sivilsamfunnsorganisasjonenes nærhet til både stat og partisystem impliserer at de også har ivaretatt viktige roller og påvirket politikens innhold i et såpass åpent politisk system som det norske (Enjolras & Strømsnes, 2018). Det kan gjelde overordnede politiske utfordringer, men det gjelder også mer spesifikke interesser innenfor ulike policyområder, som for eksempel velferd, utdanning og samferdsel. Historisk har denne nærheten vært knyttet til utviklingen av det som ble til et systemtrekk i Norge, nemlig korporative ordninger (komiteer, utvalg, etc.), som

---

4 I sivilsamfunnsforskningen er det ulike syn på i hvilken grad partiene også utgjør en del av sivilsamfunnet. Jo mer partiene er blitt profesjonaliserte og del av statsstrukturen (se f.eks. Allern et al., 2019; Demker et al., 2019), jo svakere står argumentet om at de gjør det. Men selv om medlemskap i partiene er gått tilbake, er det fortsatt snakk om medlemsorganisasjoner som er demokratisk oppbygde, altså i samsvar med det typiske for norske sivilsamfunnsorganisasjoner (Enjolras & Strømsnes, 2018).

nå stadig mer blir utfordret av mer lobbypregede former for påvirkning. Her er en ikke like mye på innsiden av beslutningssystemet, men kan likevel ha avgjørende innflytelse (Rommetvedt, 2017). Et viktig element er også rollen til rene saksorienterte, mer tidsavgrensede og ad hoc-pregede former for påvirkning, og det er sentralt å se i hvilken grad alternative stemmer, stemmer som ikke er representert gjennom valgsystemet, også kommer til orde gjennom denne typen organisasjoner.

Når det gjelder nærheten mellom partier og sivilsamfunnsorganisasjoner, er det flere sentrale dimensjoner. For det første er det viktig å ta utgangspunkt i den sentrale rollen sosiale massebevegelser (lekmannsbevegelsen, avholdsbevegelsen, bondebevegelsen, arbeiderbevegelsen, m.m.) spilte for partidannelse i Norge. Selv om disse bevegelsene, som jo også bygde sterke organisasjonsnettverk gjennom spesialisering og profesjonalisering, inkludert partier, ikke har den samme posisjonen nå, vet vi at partier som Ap, Sp og KrF, men også andre partier (H i forhold til arbeidslivsorganisasjoner, SV i forhold til ulike politiske bevegelser og nettverk), har et nært og omfattende organisatorisk omland den dag i dag. Noen relasjoner er av formell art (f.eks. at organisasjonene har en viss representasjon i partienes styreordninger). Slike relasjoner har det blitt mindre av over tid (Allern & Hansen, 2019; Selle, 1997), men uansett kan det være snakk om betydelig ideologisk – og interessepolitisk – nærhet og overlapp. Hvor sterke slike forbindelser er, er selvsagt viktig for styrken og autonomien til de ulike partiene og sivilsamfunnsorganisasjonene. Det handler generelt om kontakt og nærhet av en mer permanent karakter, men der det likevel skjer endringer i relasjonene og styrken i disse mellom partier og organisasjoner over tid.

Andre typer organisasjoner, enten sektorbaserte interesseorganisasjoner eller mer generelle sivilsamfunnsorganisasjoner, har også kontakt med partiene og deres representanter på ulike forvaltningsnivå. Ofte kan slik kontakt være mer saksorientert og dermed også mindre permanent, og trenger ikke å ha noe som helst å gjøre med ideologisk overlapp. Slik kontakt er likevel bred og betydelig, og det er interessant i seg selv å analysere hvor bred kontakten er, altså om organisasjoner som egentlig står langt fra et politisk parti i posisjon, utgjør sterke stemmer som tar kontakt for å informere og påvirke (Uhre & Rommetvedt, 2019).

Strukturelle særtrekk ved det samiske sivilsamfunnet

Det er avgjørende, ikke minst på lengre sikt, å ha et omfattende og differensiert sivilsamfunn som er i stand til å påvirke politisk innhold, kontrollere at lover og regler følges, samt være en alternativ stemme som gjerne også kan representere et sted hvor nye ideer oppstår og utvikles. Et dynamisk samisk sivilsamfunn er avgjørende for det samiske demokratiets overlevingssevne og kan hindre politisk byråkratisering og institusjonell tilstivning som vil sette samisk selvbestemmelse under press (Falch & Selle, 2018). Mer generelt handler det om i hvilken grad organisatoriske interesser arbeider for å påvirke gjennom å støtte representanter som deler ens synspunkter, eller om en også arbeider for å overtale motstandere, eller i alle fall gjøre egen posisjon synlig ut over det å be Sametinget om finansiell støtte og informasjon og hjelp i konkrete saker av interesse for organisasjonene. Dersom det er mest av den siste type kontakt vil den, uavhengig av omfang, ikke kunne ivareta sivilsamfunnets kontrollfunksjoner i forhold til Sametinget. I alle slike saker handler det også om kontakt begge veier, altså i hvilken grad partiene blir kontaktet av sivilsamfunnsorganisasjonene og om partiene selv kontakter organisasjonene.

Mens forholdet mellom de gruppene som stiller til valg og resten av det organiserte sivilsamfunnet er et problemfelt som generelt er utfordrende innenfor studiet av interesserepresentasjon, kan dette være særlig utfordrende i samisk sammenheng, hvor det er snakk om et lite politisk system og et lite institusjonalisert sivilsamfunn. I tillegg kan grensene mellom det formelle og det mer uformelle være vanskelige å dra. Det er heller ikke entydig hvilke organisasjoner som skal defineres som samiske (se innledningskapitlet). Vi skal under legge vekt på skillelinjer og kontraster mellom det norske og det samepolitiske systemets forhold til sivilsamfunnet. Dette er trekk som innvirker på sivilsamfunnets omfang og hvilken type og grad av kontakt mellom partier og sivilsamfunn en har og kan forvente å ha.⁵

---

5 Det er snakk om faktorer som springer ut av ulike varianter av korporativ teori, lobbygruppeteori og interessegruppeteori mer generelt, uten at vi kan gå dypt inn i disse teori retningene her (se Allern & Hansen, 2019; Rommetvedt, 2017).

Et første trekk som må nevnes, er det samiske samfunnets størrelse. Antall registrerte i Sametingets valgmannstall var om lag 17 000 ved valget i 2017, og selv om et ukjent antall samer ikke har meldt seg inn der, er det ingen stor befolkning det er snakk om. Dette peker i seg selv i retning av et begrenset organisert samisk sivilsamfunn med hensyn til omfang, og dermed også differensiering. Liten skala resulterer gjerne i at mange organisasjoner har lave medlemstall, der institusjonaliseringsgraden er lav og personavhengigheten stor, samtidig som det også åpner for at mer profesjoniserte organisasjoner som ikke bygger på individuelt medlemskap, kan spille en viktig rolle i den samiske offentligheten. Generelt virker størrelse også inn på stabiliteten i sivilsamfunnet, der særlig mindre organisasjoner kan ligge nede i perioder, eller til og med bli borte, uten at dette nødvendigvis blir registrert (Wollebæk, 2009).

Et annet trekk er at samer i stor grad er integrerte i det norske samfunnsmaskineriet, det være seg gjennom kommuneinstitusjonen, frivillige organisasjoner, partier og lag. Samer deltar generelt i det norske politiske systemet på linje med befolkningen ellers (Selle et al., 2015). Denne systemiske dobbeltheten – et eget samisk politisk system og sivilsamfunn og samtidig full deltakelse i det norske sivilsamfunnet – innvirker betydelig på betingelsene for et eget samisk sivilsamfunn av og for samer. Integreringen i det norske sivilsamfunnet, sammen med at medlemspotensialet er såpass svakt, virker begrensende både på forutsetningene for samisk organisasjonsdannelse og for organisatorisk og individuell aktivitet.

Samtidig må det understrekes at deltakelse i norske sivilsamfunnsorganisasjoner kan være samisk deltakelse lokalt. Dette gjør det viktig å skille mellom det individuelle og det organisatoriske nivået. Spesielt i områder hvor det bor mange samer kan organisasjoner (f.eks. idrettsorganisasjoner) anses som «samiske» organisasjoner lokalt, selv om disse formelt sett er en integrert del av og institusjonelt tilknyttet det norske organisasjonslandskapet med sterke forbindelseslinjer opp mot det sentrale nivået (Skille & Brock, 2019). Dette forholdet – som ikke kan utdypes her⁶ – kompliserer hva som forstås med samiske organisasjoner, samisk organisasjonsdeltakelse og det samiske sivilsamfunn.

---

6 Se Selle & Strømsnes (2015) og Falch & Selle (2018).

I tillegg til det organiserte sivilsamfunnet, finnes det også en rekke mer eller mindre formaliserte nettverk og møteplasser som vi skal se har lite eller ingen kontakt med sametingssystemet; slik som bygdelag, foreldrenettverk, skole- og ungdomslag, samt mer avgrensede og gjerne også relativt nydannede organisasjoner og møteplasser i byer. Disse kan være preget av høy aktivitet, uten å være en *allment* synlig del av den nye samiske offentligheten som har vokst fram i forbindelse med sametings-systemet. Slike nettverk er ofte vanskeligere å få oversikt over, men det er ingenting i tidligere studier som tyder på at det er mer omfattende deltakelse i denne typen nettverk innenfor det samiske samfunnet sammenliknet med det som er tilfelle for den gjennomsnittlige norske medborger (Selle et al., 2015). Vi skal uansett her ha oppmerksomheten rettet mot det organiserte samiske sivilsamfunnet.

I sum peker tidligere forskning mot et samisk sivilsamfunn som er relativt begrenset og lite differensiert. Det er med andre ord snakk om særtrekk som skiller seg klart fra det norske sivilsamfunnet, som i komparativ sammenheng er uvanlig omfattende både organisatorisk og med hensyn til individuell deltakelse (Enjolras & Strømsnes, 2018; Henriksen et al., 2019). Det norske sivilsamfunnet er også preget av et nært forhold mellom organisasjoner og stat, men likevel med stor grad av organisasjonsautonomi. Det står i kontrast til situasjonen i mange nye demokratier, der en hovedutfordring ofte er at partiene har svært liten tillit og blir sett på som korrupte av sivilsamfunnsorganisasjoner som ønsker endring (Svåsand & Tostensen, 2020). Som vi senere skal se, kan skillet mellom sivilsamfunn og politisk system være vanskeligere å dra i samisk enn norsk sammenheng, siden Sametinget i så stor grad er selve omdreingspunktet for det samiske sivilsamfunnet (Selle & Strømsnes, 2015).

Tidligere forskning om forholdet mellom det samiske sivilsamfunnet og Sametinget har vektlagt det begrensede omfanget til det samiske sivilsamfunnet og dets begrensede rolle i relasjon til Sametinget som dominerende institusjon innenfor den nye samiske offentligheten. Argumentet har vært at Sametinget fungerer som «støvsuger» som gjennom sin posisjon og styrke suger til seg svært mye av det samiske omlandet, og særlig det som er politisk i karakter (Selle et al., 2015, kap. 6; Selle & Strømsnes, 2015), noe som skaper utfordringer for det

samiske sivilsamfunnets «input» inn i og kontroll med det som skjer i sametingssystemet (Falch & Selle, 2018). Mye sivilsamfunnskontakt med Sametinget handler *ikke* om en slik kontrollerende rolle, men, som vi skal se, mer om hva en selv som organisasjon kan få ut av dette systemet. Om bildet av Sametinget som «støvsuger» stemmer, representerer det en stor utfordring for det samiske demokratiet og dets autonomi og selvbestemmelsesrolle, og fører til at mye av det som skjer i det daglige blir veldig internt («på huset») og derfor mindre koblet til dynamiske prosesser i samfunnet rundt. Dette underbygger også en mer generell oppfatning som kommer til uttrykk i deler av media av Sametinget som en institusjon «fjernt» fra folket og som synes å ha mer enn nok med seg selv (Falch & Selle, 2018). Som vi skal se, er det en oppfatning som ikke er helt uforståelig for sametingsrepresentantene selv.⁷

Datatilfang

Kapitlet bygger på flere ulike datakilder. For å få et overblikk over sentrale aktører i det organiserte samiske sivilsamfunn, kartla vi innledningsvis dette organisasjonslandskapet. Kartleggingen tok utgangspunkt i en liste over organisasjoner som søker økonomisk støtte fra Sametinget, som deretter ble supplert med informasjon tilgjengelig på internett. Med dette grepet har vi en bredere forståelse av sivilsamfunn enn det som er vanlig, ved at vi inkluderer aktører som kan være mer profesjonaliserte enn typiske frivillige organisasjoner som bygger på individuelt medlemskap. Selv om profesjonaliserte organisasjoner er et viktig trekk også ved det norske sivilsamfunnet (Enjolras & Strømsnes, 2018), er det særlig framtrædende innenfor det samiske sivilsamfunnet. Dette skyldes dels kapasitetsutfordringer knyttet til størrelse, og dels viktigheten av et eget samisk offentlig rom i tillegg til det norske, det være seg medlemsbasert eller ikke (Falch & Selle, 2018; Selle & Strømsnes, 2015). Fordi Sametinget ikke er en autonom institusjon i betydningen av å være et parlament i en egen

7 Det kan også være at media mer enn samiske sivilsamfunnsorganisasjoner ivaretar et ytre blikk på Sametinget som også kan ha en kontrollerende funksjon (NRK Sápmi, Nordlys, Ávvir, Ságat m.fl.). Medias rolle er likevel ikke del av problemstillingen her.

stat med et eget territorium, men er en samisk demokratisk institusjon som har hele landet som virkeområde og som samtidig er et offentlig forvaltningsorgan, inntar vi en pragmatisk tilnærming til hva offentlighet og sivilsamfunn er i samisk sammenheng: Vi anser alle typer av institusjoner, organisasjoner og nettverk som utgjør den samiske offentligheten som sentrale i et offentlighets- og utvidet sivilsamfunnsperspektiv. Dette medfører at noen av de sivilsamfunnsaktører som er inkludert i vårt datagrunnlag, er profesjonelle, halv-offentlige samiske institusjoner mer enn typiske frivillige organisasjoner. Eksempler er språksentre, kompetansesentre, kulturhus, museer og virksomheter som forlag og medieinstitusjoner. Alle disse er institusjoner som helt, eller langt på vei, er finansiert av Sametinget og/eller norsk offentlig sektor.

Det at vi har brukt Sametinget som hovedkilde for kartleggingen av organisasjonslandskapet kan ha medført at vi i mindre grad fanger opp alternative stemmer på utsiden av systemet, ikke minst i det mer uformelle samiske sivilsamfunnet. Det er selvsagt sentralt å også ha oversikt over denne delen av sivilsamfunnet, men samtidig er det viktig å understreke at det nettopp er sivilsamfunnets forhold til Sametinget som er det primære i studien. Dermed blir de organisasjonene som har kontakt med Sametinget særlig viktige. Vår fremgangsmåte gjør oss også rimelig sikre på at vi har å gjøre med faktiske organisasjoner der det også er en viss grad av aktivitet, tydeliggjort gjennom Sametingets kontroll med penge støtte (Falch & Selle, 2018).

Basert på den innledende kartleggingen gjennomførte vi en web-basert survey blant 57 samiske sivilsamfunnsaktører. Spørreskjemaet ble sendt ut 22. februar 2019. Etter flere purrerunder fikk vi inn svar fra 33 organisasjoner.⁸ Vi var særlig interessert i hvordan organisasjonene forholder seg til Sametinget, og hvorvidt de primært søker innflytelse gjennom partiene og politikerne på Sametinget eller gjennom administrasjonen, som jo er sentral i det daglige arbeidet på Sametinget og besitter profesjonell kunnskap og sakskompetanse.

---

8 I appendiks A finnes en liste over organisasjonene som besvarte undersøkelsen, inkludert en kort beskrivelse av deres hovedarbeidsfelt slik det fremgår av deres hjemmesider. I tillegg finnes en liste over de organisasjonene som fikk tilsendt spørreskjema, men som ikke svarte.

En tredje datakilde er Sametingsvalgundersøkelsen 2017 (se kapittel 1). Her var det en egen avdeling med spørsmål om individuelt medlemskap og deltakelse i ulike typer frivillige organisasjoner, interesseorganisasjoner og partier, samt holdninger til frivillig engasjement i den (manttallsregistrerte) samiske befolkningen. Dette gir oss informasjon om hvilket forhold de samiske velgerne har til ulike aktører i sivilsamfunnet.

Videre gjennomførte vi personlige intervjuer med ledere og sentralt plasserte representanter fra så godt som alle partiene og listene som er representert på Sametinget etter valget i 2017.⁹ Vi intervjuet to representanter fra Norske Samers Riksforbund (NSR), Arbeiderpartiet (Ap), Árja og Nordkalottfolket, som er særlig interessante aktører i sametingssystemet (se innledningskapitlet). Fra de øvrige listene intervjuet vi én. Ofte var dette partiets eller listens eneste representant. I intervjuene var vi særlig interessert i hvordan gruppene som er representert på Sametinget forholder seg til andre grupperinger i og utenfor Sametinget: Hvem samarbeider en med, hvem kontakter hvem, hvilke organisasjonsnettverk er en tilknyttet, og hvilke aktører tar kontakt for å påvirke? Alt i alt ble det gjennomført 14 intervjuer.¹⁰

Som et supplement til intervjuene har vi data som gir oss mulighet til å sammenligne sametingsrepresentanters kontakt med frivillige organisasjoner med tilsvarende data om representanter i andre norske representative organer (kommunestyre-, fylkestings- og stortingsrepresentanter). Disse dataene er hentet fra *Representantpanelet*, en web-basert undersøkelse av folkevalgte i Norge som gjennomføres en gang i året. Her ble det i 2019-undersøkelsen spesielt spurt om omfanget av kontakt som representantene har med ulike typer frivillige organisasjoner. Antallet sametingsrepresentanter som er med i undersøkelsen er i seg selv lavt (N=14), men omfatter likevel en relativt høy andel av Sametingets totalt 39 representanter (svarprosent på 36).

9 Det var kun Kautokeino fastboendes forening vi ikke fikk gjennomført intervju med.

10 Liste over intervjuede finnes i appendiks B. Intervjuene fant sted 29. mai–2. juni 2018 i tilknytning til Sametingets plenums møte. Hvert intervju varte 1–1 ½ time.

Det samiske organisasjonssamfunnets struktur og den individuelle deltakelsen

Trekk ved det samiske sivilsamfunnet

I hvilken grad eksisterer det et eget samisk sivilsamfunn ut over de gruppene og interessene som stiller til valg? Her er det interessant både å se på kartleggingen av hvilke typer organisasjoner som finnes, hvilke interesser som er representert og på velgernes engasjement i ulike typer frivillige organisasjoner – norske og samiske.

Om vi starter med kartleggingen, så trer det frem noen klare trekk som på viktige områder skiller seg fra det norske organisasjonslandskapet. For det første finner vi ikke et særlig omfattende formelt organisert samisk sivilsamfunn. Det er også et relativt ensidig sivilsamfunn, i stor utstrekning konsentrert om språk og kultur – slik som museer, forlag, medier, utøvende kunst, festivaler og utstillinger. Selv om kunst- og kulturfeltet også er viktig innenfor det norske organisasjonssamfunnet (Sivesind et al., 2018), så har feltet en langt sterkere dominans i samisk sammenheng. Videre finnes relativt få samiske organisasjoner knyttet til næring og innen helse- og velferdsfeltet. Det samme gjelder for religiøst orienterte organisasjoner, en organisasjonskategori som, selv om den er avtagende, fortsatt utgjør en viktig gruppe organisasjoner innenfor norsk frivillig sektor. Heller ikke typiske bygdelag er det mange av. Mye tyder dessuten på at de bygdelagene som finnes, ofte er personavhengige og mindre institusjonaliserte og synlige enn det som er vanlig innenfor norsk kontekst. De inngår for eksempel ikke i noen paraplyorganisasjon, slik de ofte gjør i norsk sammenheng, og, som vi skal se, har de liten eller ingen kontakt med Sametinget.

Det er ingen større og bredere samiske sivilsamfunnsorganisasjoner som er kommet til etter at Sametinget ble grunnlagt (Selle & Strømsnes, 2015). Dette illustrerer argumentet om Sametingets «støvsuger-funksjon», der det som finnes av politisk engasjement lett blir trukket inn i samsamfunnet og der det oppleves som unødvendig og for kapasitetskrevenende å danne nye eksterne politiske organisasjoner – ikke minst innenfor et system der det å stille lister til valg er såpass lett, samtidig som Norske

Samers Riksforbund (NSR) har en slik dominerende posisjon både som bred kulturorganisasjon og som politisk organisasjon (Selle & Strømsnes, 2015).

I hovedsak er det et innover-rettet samisk sivilsamfunn som trer frem, der organisasjonene i sitt arbeid er rettet mot det spesifikt samiske heller enn mot å se det samiske i forhold til samfunnet rundt. Vi finner én bistandsorganisasjon (som ikke har svart på undersøkelsen vår), og ellers svært få politisk orienterte organisasjoner eller interesseorganisasjoner. Eksempelvis finnes det ikke noen egne samiske natur- og miljøorganisasjoner. Men, som vi skal se, det er samtidig mange av sametingsrepresentantene som forteller om kontakt med de norske natur- og miljøvernorganisasjonene – Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Greenpeace Norge – der det gjerne også kan være betydelig samisk individuell deltakelse. Dette illustrerer nettopp det tette forholdet til det norske sivilsamfunnet, der det ikke alltid er åpenbart hva som er samisk engasjement og hva som er norsk. Dette er som nevnt et vanskelig skille som vi verken har som intensjon eller har detaljerte nok data til å gå dypt inn i her. Slike avgrensingsproblemer tydeliggjør også hvor viktig det er å skille mellom det organisatoriske og det individuelle nivået i forståelsen av det samiske sivilsamfunnet og samisk deltakelse. Samer er aktive langt utover det som foregår i det særegne samiske sivilsamfunnet. Før vi ser nærmere på organisasjonenes deltakelse og rolle, er det derfor avgjørende å ha kunnskap om den individuelle samiske deltakelsen.

Individuell samisk deltakelse i sivilsamfunnet

For bedre å forstå betingelsene både for organisasjonsdannelse og individuell deltakelse, er interesse og motivasjon viktig. Vi skal derfor starte med å se på hvilke holdninger samiske velgere har til de frivillige organisasjonene og den rollen de spiller i samfunnet og for dem selv med utgangspunkt i *Sametingsvalgundersøkelsen 2017* (tabell 4.1). Respondentene ble her bedt om å ta stilling til tre påstander om betydningen til de frivillige organisasjonene – for samfunnet, for en selv og for Sametinget – og der svarene angis på en skala fra 0 til 10.

Tabell 4.1 Påstander om frivillige organisasjoners rolle. Gjennomsnittlig plassering på skala fra 0 til 10

I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende påstander?	Gjennomsnitt på 0-10 skala
Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i samfunnet	8,4
Frivillige organisasjoner spiller ingen rolle for meg personlig	2,9
Et levende samisk organisasjonssamfunn er viktig for Sametingets arbeid	7,7

Kilde: Sametingsvalgundersøkelsen 2017 (N = 1066)

Den første påstanden er en generell påstand om at frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i samfunnet, og hvor det ikke er skilt mellom norske og samiske organisasjoner. Dette er en påstand som det er stor enighet om blant respondentene, med en gjennomsnittsplassering på 8,4 på skalaen. De fleste mener også at frivillige organisasjoner er viktige for dem personlig. Denne påstanden er formulert negativt – som at frivillige organisasjoner *ikke* spiller noen rolle for den enkelte – og gjennomsnittsplasseringen på skalaen er på 2,9. Den siste påstanden går mer direkte på viktigheten av et samisk organisasjonssamfunn, og er formulert som en påstand om at et levende samisk sivilsamfunn er viktig for Sametingets arbeid. Dette er et synspunkt de fleste støtter, med en gjennomsnittsplassering på 7,7 på skalaen. Samlet gir svarene på de tre påstandene oss et bilde av at frivillige organisasjoner blir oppfattet som svært viktige for de samiske velgerne – både generelt, for den enkelte og for Sametingets arbeid.

Om vi går over til å se på deltakelse, finner vi med utgangspunkt i Sametingsvalgundersøkelsen 2017 at den jevne samiske velger er medlem av i gjennomsnitt to frivillige organisasjoner.¹¹ Dette er på linje med Norges befolkning generelt (Arnesen et al., 2016; Selle et al., 2019). Når vi spør hvor mange av disse organisasjonene respondenten vil regne som samiske, er snittet 0,5. Samer er med andre ord medlemmer i frivillige organisasjoner på linje med befolkningen generelt, men tre fjerdedeler av deres medlemskap er i det de selv oppfatter som ikke-samiske organisasjoner. Hvilken type organisasjoner er så velgerne medlem av? Tabell 4.2 gir en oversikt over det.

¹¹ Da er de som ikke har svart på dette spørsmålet (23 personer) gitt verdien 0. Dersom vi i stedet ekskluderer de som ikke har svart fra materialet, får vi en gjennomsnittsverdi på 2,2.

Tabell 4.2 Andel som er medlem i ulike typer frivillige organisasjoner, i prosent

Organisasjon	Prosent
Idrettsorganisasjon	35,0
Sosial/humanitær organisasjon	32,9
Kulturorganisasjon	29,7
Politisk parti	27,5
Jakt-/friluftsgeselskap	26,3
Annen type organisasjon	22,5
Nærings-/økonomisk organisasjon/fagforening	21,1
Miljøvern-/dyrevernavisasjon	10,5
Internasjonal organisasjon	9,8
Religiøs organisasjon/trossamfunn	9,7
Annen politisk organisasjon	8,1
Organisasjon som primært eksisterer på internett	3,1
Spontan aksjonsgruppe/ad hoc-organisasjon	2,1

Kilde: Sametingsvalgundersøkelsen 2017 (N = 1066)

Den organisasjonstypen flest oppgir å være medlem av, er idrettsorganisasjoner, etterfulgt av sosiale- og humanitære organisasjoner og kulturorganisasjoner. Selv om vi ikke fant så mange rene idrettsorganisasjoner i kartleggingen vår av det samiske organisasjonssamfunnet, er den sterke dominansen av medlemskap i idrettsorganisasjoner ikke overraskende. Det samsvarer med funn fra studier av sivilsamfunnet i Norge generelt (Enjolras & Strømsnes, 2018), og av organisasjonssamfunnet i Finnmark spesielt (Pettersen & Selle, 1987). At 33 prosent svarer at de er medlemmer i sosiale og humanitære organisasjoner er kanskje også flere enn man ville forvente med utgangspunkt i kartleggingen av det samiske organisasjonslandskapet, hvor vi fant relativt få slike organisasjoner. På den annen side finnes det innenfor denne organisasjonskategorien store nasjonale organisasjoner med høye medlemstall, som Røde Kors, Nasjonalforeningen for folkehelsen, Norske Kvinners Sanitetsforening og Norsk Folkehjelp, som selvsagt samer også er medlemmer av og deltar i.

Kulturorganisasjoner – som vi ovenfor presenterte som dominerende i det samiske organisasjonslandskapet – er også viktige når vi ser på individuelt medlemskap. Det er ikke så unaturlig i og med at slike organisasjoner oftest representerer noe essensielt samisk og gjerne kan bygge på og vise til samiske historiske særtrekk. Grensedragning mot det norske

er enklere her enn innenfor andre samfunnsfelt, og kulturorganisasjonene blir dermed et slags friområde der integreringsmekanismene og presset inn i det norske er svakere. For andre organisasjonstyper, som for eksempel idrettslag, er grensedragning mot det norske vanskeligere, og her spiller også størrelse mer direkte inn (Skille & Fahlén, 2019). Selv om det finnes samiske idrettsorganisasjoner og lag, er det vanskelig å lage en egen serie i fotball, håndball eller andre idretter bare for samiske lag, og utøverne må dermed søke inn i den norske idrettsbevegelsen for å kunne delta (Selle & Strømsnes, 2015).

Et særskilt forhold når det gjelder kulturorganisasjoner er Norske Samers Riksforbund (NSR) sin sentrale rolle som både et dominerende politisk parti på Sametinget, og den viktigste kulturorganisasjonen i det samiske samfunn, med et høyt antall medlemmer. NSR ble etablert i 1968 og har spilt en helt avgjørende rolle i framveksten av sametingssystemet (Falch & Selle, 2018). Det er en bred og politisk orientert kulturorganisasjon som er bygd opp med en rekke lokallag/bygdslag i ulike deler av landet. I 2020 har organisasjonen 24 lokallag med til sammen 1049 medlemmer (Solaas, 2020). Om det finnes en organisasjon som kan kalles en samisk folkebevegelse, så er det NSR. På Sametinget har NSR hatt presidenten i alle år siden 1989, utenom syv år med Ap. NSRs dobbeltrolle kan bidra til å forklare både det at svært mange svarer at de er medlem i en kulturorganisasjon, og den svært høye andelen som sier at de er medlem i et politisk parti (henholdsvis 30 og 28 prosent). I og med at NSR har et høyt medlemstall i samisk sammenheng, vil det virke inn på resultatet om den enkelte forstår NSR primært som en kulturorganisasjon eller som et politisk parti, eller eventuelt begge deler, når en svarer på dette spørsmålet. Det skal også tas med i betraktningen at deltakerne i valgundersøkelsen er trukket fra Sametingets valgmannstall, hvor det er en viss overrepresentasjon av de mest politisk interesserte og aktive (Selle et al., 2015). Det er uansett høye tall vi har med å gjøre. Samtidig stemmer dette godt med funn i andre undersøkelser, nemlig at samene er en befolkningsgruppe som er politisk aktiv og godt integrert i det politiske liv, både det samiske og det norske (Selle et al., 2015; Selle & Strømsnes, 2010).

På den andre siden er det ikke mer enn 5 prosent i valgundersøkelsen som oppgir at de er del av mer uformelle og spontane nettverk i form av

organisasjoner som primært eksisterer på internett (3 prosent) og spontane aksjonsgrupper og ad hoc-aksjoner (2 prosent). Også dette stemmer godt overens med funn i tidligere undersøkelser (Selle et al., 2015), og indikerer at deltakelse i et slikt uformelt organisasjonsliv ikke ser ut til å være særlig omfattende, at institusjonaliseringen rundt sametingssystemet er svært sterk og at den organiserte motstanden mot sametingssystemet er svak.

Men hvor aktiv er den enkelte selv i organisasjonslivet? Medlemskap alene sier ikke så mye om den enkeltes aktivitetsnivå i frivillige organisasjoner, og vi vet at passive medlemskap er relativt omfattende, og viktig, i Norge (Selle & Strømsnes, 2001; Wollebæk & Selle, 2003). Passive medlemskap kan være helt avgjørende for en organisasjons overlevelsessevne, ikke minst økonomisk, og spiller også en viktig rolle for hvordan den enkelte er påkoblet sivilsamfunnet, der mange gjerne går inn og ut av organisasjoner avhengig av livssituasjon og interesse. Tabell 4.3 viser hvor mye tid den enkelte oppgir å bruke på aktiviteter i frivillige organisasjoner i en vanlig uke når man tenker på det siste året sett under ett. «Aktiviteter» kan her være mye forskjellig, og spørsmålet skiller ikke mellom det å delta som medlem i en organisasjon og det å for eksempel bidra med frivillig arbeid eller tilrettelegging for andres deltakelse uten nødvendigvis å være medlem selv.

Tabell 4.3 Tid brukt på aktiviteter i frivillige organisasjoner en vanlig uke, prosent

	Prosent
Mindre enn en halv time	33,9
Mellom en halvtime og en time	10,9
En til to timer	13,5
To til fem timer	13,0
Mer enn fem timer	11,4
Ikke sikker	10,0
Ubesvart	7,2

Kilde: Sametingsvalgundersøkelsen 2017 (N=1066). Spørsmål: «Om du tenker på det siste året under ett, omtrent hvor mye tid brukte du en vanlig uke på aktiviteter i frivillige organisasjoner?»

Vi ser at 11 prosent av respondentene svarer at de bruker mer enn fem timer i uken på aktiviteter i frivillige organisasjoner. Siden det i spørsmålet ikke er skilt mellom deltakelse i ulike aktiviteter i regi av

organisasjonene og frivillig arbeid for organisasjonene, har vi ikke data som er direkte sammenlignbare for det som er situasjonen i Norge generelt sett. Vi har imidlertid data for Norge som helhet om tidsbruk knyttet til frivillig arbeid, der gjennomsnittet blant de frivillige (som inkluderer mer enn 60 prosent av befolkningen) ligger på 14–15 timer i måneden (Fladmoe et al., 2019; Folkestad et al., 2015). I Sametingsvalgundersøkelsen 2017 svarer om lag en tredjedel av de spurte at de bruker mindre enn en halvtime i uken på aktiviteter i frivillige organisasjoner. Siden dette spørsmålet er stilt til alle som deltok i denne undersøkelsen, og ikke bare til de som har svart at de er organisasjonsmedlemmer eller deltar som frivillige, fanger vi nok opp her en stor andel som ikke deltar i det hele tatt. Av de resterende, har de fleste enten svart at de bruker «en til to timer» eller «to til fem timer» i uken på aktiviteter i frivillige organisasjoner. Det er umulig å sammenligne direkte med tallene for Norge som helhet, men om vi summerer den gjennomsnittlige ukentlige deltakelsen opp til et «månedlig gjennomsnitt», peker svarene i retning av en noe lavere tidsbruk blant respondentene i Sametingsvalgundersøkelsen 2017.

Hovedbildet er likevel at sametingsvelgere har et deltakelsesnivå på linje med befolkningen generelt, og at de ser på de frivillige organisasjonenes rolle i samfunnet som viktig, både generelt og for Sametinget spesielt. Det som i størst grad skiller seg ut, er det høye antallet medlemmer, særlig i partier, men også innenfor språk- og kulturfeltet (se tabell 4.2). Dette stemmer samtidig godt overens med det som er kjent fra andre undersøkelser (Selle et al., 2015; Selle & Strømsnes, 2015), nemlig betydelig samisk individuell deltakelse i sivilsamfunnet generelt, selv om det spesifikt samiske organisasjonssamfunnet er størrelsesmessig begrenset. Individuell samisk interesse for og deltakelse i sivilsamfunnet er med andre ord langt større enn det som det egne samiske organisasjonssamfunnet kan tilby.

Med denne viktige informasjonen om den enkeltes vurdering av og deltakelse i organisasjonssamfunnet som bakgrunn, skal vi nå gå over til det organisatoriske nivået, hvor vi skal se nærmere på den kontakten sametingsrepresentantene har med ulike aktører i sivilsamfunnet.

Sametingsrepresentantene og sivilsamfunnet

Representantenes forhold til organiserte interesser i og utenfor Sametinget

Hvor nært er forholdet mellom sametingsrepresentantene og de samiske og norske sivilsamfunnsorganisasjonene? For å besvare dette baserer vi oss primært på intervjuer gjennomført med ledende representanter for partiene og gruppene i Sametinget. Men først skal vi ramme inn feltet ved hjelp av Representantpanelet og se om, og eventuelt hvordan, same-tingsrepresentantenes kontakt med organisasjoner i sivilsamfunnet skiller seg fra tilsvarende kontakt blant valgte representanter i andre norske politiske organer. I dette panelet er respondentene spurt om hvor ofte de har hatt kontakt med ulike typer organisasjoner i løpet av det siste året, uten at det er spesifisert hvem som har tatt kontakt med hvem eller hva kontakten har dreid seg om. Svarene presenteres i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Kontakt med organisasjoner i løpet av det siste året. Gjennomsnitt på skala fra 1 til 5

	Kommunestyre (N = 3786-3854)	Fylkesting (N = 202-220)	Storting (N = 55-58)	Sameting (N = 13-14)
Ungdoms- og studentorganisasjon	1,9	2,2	2,8	2,3
Organisasjon for eldre	1,9	1,8	2,1	1,9
Arbeidstakerorganisasjon	2,1	2,6	3,2	1,6
Arbeidsgiverorganisasjon	1,7	2,1	2,9	1,4
Kvinneorganisasjon	1,5	1,6	2,0	1,8
Organisasjon for etniske minoriteter	1,6	1,7	2,2	2,9
Landbruks- og fiskeriorganisasjon	1,7	2,0	2,5	2,1
Pasientorganisasjon	1,5	1,5	2,1	1,6
Hjelpeorganisasjon	1,8	1,8	2,2	2,0
Gjennomsnitt	1,7	1,9	2,4	2,0

Kilde: Representantpanelet 2019. Svarkategoriene er «Ingen» (1), «1-6 ganger» (2), «7-12 ganger» (3), «Minst en gang i måneden» (4) og «Minst en gang i uken» (5).

Vi ser at sametingsrepresentantene i gjennomsnitt har kontakt med organisasjoner 1-6 ganger i løpet av et år. Dette er omtrent på nivå med fylkestingsrepresentantenes snitt, mens det ligger litt over kommunestyrerepresentantenes og litt under stortingsrepresentantenes. Spesielt når

det gjelder kontakt med organisasjoner for etniske minoriteter skiller sametingsrepresentantene seg ut med hyppig kontakt, noe som ikke er så uventet siden ulike samiske organisasjoner naturlig vil regnes inn her. Vi ser også at kontakt med arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner er mindre innenfor sametingssystemet enn innenfor de øvrige representative organene, men alt i alt viser tallene stor grad av likhet mellom de ulike representative organene i landet når spørsmålet er stilt så generelt som det er her.

For å få grundigere innblikk i kontakten som eksisterer mellom same-tingsrepresentantene og organisasjonene, skal vi se nærmere på hva intervjudataene forteller. I denne gjennomgangen deler vi partiene og gruppene som er representert på Sametinget i tre kategorier. For det første står Norske Samers Riksforbund (NSR) i en særstilling ved at de i vår sammenheng befinner seg på begge sider av sametingssystemet: de er både et parti/liste og den mest sentrale samiske kulturorganisasjonen etter at Samenes Landsforbund (SLF) ble betydelig svekket ved Sametingets fremvekst (Falch & Selle, 2018). Organisasjonen har senere skiftet navn til Samenes Folkeforbund (SFF) og er, sammen med NSR, fremdeles en av de to såkalte samiske hovedorganisasjonene og den nest største av de samiske organisasjonene. Selv om organisasjonen stiller til valg er den uten representasjon i Sametinget og, som vi skal se, i svært liten grad i kontakt med sametingsrepresentantene. Det er et svært interessant trekk at en slik, i samisk sammenheng, stor og bred sivilsamfunnsorganisasjon kan være så politisk marginalisert, noe som tydeliggjør den helt avgjørende rollen til Sametinget i den samiske offentligheten.¹²

I vår studie reflekteres NSRs spesielle rolle i at organisasjonen inngår både i intervjumaterialet som en politisk aktør representert i Sametinget (18 representanter innvalgt i 2017) og i organisasjonssurveyen. Den andre kategorien av partier og lister på Sametinget, er de norske partiene. I 2017 ble Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet

---

12 Samenes Folkeforbund (SFF) – tidligere Samenes Landsforbund (SLF) – brøt i sin tid ut av NSR på grunn av Alta-aksjonen fordi de ønsket en mindre radikal linje. De var mot opprettelsen av Sametinget og ble politisk marginalisert fordi de koblet seg av institusjonaliseringen av den moderne samepolitikken via denne institusjonen. Selv om SFF senere har prøvd å komme tilbake og ved noen valg har blitt representert på Sametinget, har de aldri klart å få nytt politisk fotfeste (se Falch & Selle, 2018). Organisasjonen har i 2020 14 lokallag og 626 medlemmer (Solaas, 2020).

representert med henholdsvis 7, 3, 1 og 1 representant(er). Kategori nummer tre er de særegne samiske listene (antall innvalgte i parentes): Árja (2), Nordkalottfolket (2), Samefolkets parti (1), Áarjel-Saemiej Gielh (1), Flyttsamelista (1) og Kautokeino fastboendes forening (1). Nedenfor presenteres hovedbildet som intervjuene gir.

Norske Samers Riksforbund (NSR)

Vi har tidligere kommentert NSRs tilblivelse og struktur. Begge deler medfører at NSR ikke fungerer som et sentralisert parti. Det er lokalavdelingene innenfor de ulike valgkretsene som stiller lister, og deretter slår en seg sammen til en gruppe i Sametinget etter valget. Denne oppbygningen gjør at NSR hele tiden får innspill fra de lokale foreningene (fra «grasrota»), og mange av sametingsrepresentantene har også møter med «sine» lokale foreninger i forkant av Sametingets plenumsmøter. NSR-representantenes brede kontaktnettverk med det som rører seg i det samiske samfunnet er noe som skiller seg fra situasjonen til mange andre lister, som i tillegg gjerne er langt mindre institusjonaliserte. NSRs oppbygging ser ut til å redusere behovet for kontakt med andre typer sivilsamfunnsaktører da en selv utgjør en så stor del av det samiske omlandet og har «nok med seg selv». På Sametinget har NSR-representantene begrenset kontakt med samiske organisasjoner, samtidig som de mer indirekte har omfattende generell kontakt med lokalsamfunn gjennom sin egen sivilsamfunnsorganisasjon. Blant de organisasjoner som NSRs representanter har direkte kontakt med, nevnes fiskerlaget Bivdi, miljøorganisasjoner (Naturvernforbundet og Natur og Ungdom) og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL). Organisasjonen har også kontakt med internasjonale urfolksgrupper, og med Greenpeace internasjonalt. Kontakten skjer stort sett fra sak til sak og kontinuiteten framstår som lav.

Utfordringen med den måten NSR er organisert på er de mulige rollekonfliktene knyttet til NSR som både en kulturorganisasjon og en politisk aktør og bevilgende myndighet på Sametinget. Dette medfører at den sivile og den offentlige (/politiske) delen av organisasjonen noen ganger møtes på begge sider av bordet i Sametinget. Særlig utfordrende kan habilitetsutfordringene bli når samme person innehar flere verv, for eksempel både som organisasjonsleder og gruppeleder i Sametinget.

Det pekes da også i intervjuene på problemer med mange inhabile i budsjettbehandlinger, noe som ofte løses med at representanter fratrer andre verv de har for å kunne delta i budsjettforhandlingene. Det er uansett en utfordrende situasjon i et såpass lite politisk system, der NSR har stor makt.

De norske partiene i Sametinget

De norske partiene skiller seg ut gjennom sin kontakt med og særlige nærhet til det norske politiske systemet. Partiene har en hovedorganisasjon og lokale organisasjonsledd, og sametingsrepresentantene er dermed tilknyttet slike organisasjonsnettverk gjennom partiene de representerer. Effekten av dette går begge veier. Det handler ikke bare om at sametingsrepresentantene får innspill gjennom hovedorganisasjonen, men også om å gi samepolitiske innspill til kommune- og fylkespartiene, eller til partiet sentralt. Mange av representantene er også på ulikt vis knyttet til kommunestyre, fylkesstyre og Stortinget. For eksempel er Senterpartiets representant første vara på Stortinget for Finnmark, i tillegg til å sitte i fylkestyret. Det vanlige er også å ha observatørstatus i sentralstyret til partiet, og tale- og forslagsrett på landsmøtet. Ut over det nyter partiene, gjennom sine moderpartier, godt av ressurser som sekretærer og rådgivere. Senterpartiet, for eksempel, forteller om et såpass nært forhold mellom de to organene at de i 2017 samkjørte valgkampen, slik at de som sto på stand representerte både sametingsgruppen og stortingsgruppen. Dette tydeliggjør også integreringen av det samiske og det norske, der grensene kan være flytende.

De norske partiene i Sametinget har ulik grad av autonomi i relasjon til moderpartiet. Arbeiderpartiet, som lenge fremsto med begrenset samisk autonomi (se Falch & Selle, 2018), vektlegger nå at partiet over tid har utviklet stor grad av autonomi, mens det for Høyre er slik at det er Høyres sentralstyre som godkjenner sametingsprogrammet. Senterpartiet sier at det er viktig at det som gjøres på Sametinget er gjenkjennbart i forhold til det som gjøres på Stortinget, og FrPs representant understreker at han «driver FrP-politikk på Sametinget», med andre ord arbeider for å legge ned hele sametingssystemet.

Selv om det ikke er helt parallelt til situasjonen i NSR, særlig siden kontaktnettverket mot det nasjonale nivået er et helt annet, så ser vi at litt av den samme logikken gjelder for denne gruppen partier: Siden partiene har lokale partigrupper som de henter innspill fra, ser de ikke alltid så stort behov for å søke kontakt med lokale samiske organisasjoner og vil i varierende grad være koblet mot samiske lokalsamfunn. Alt i alt er det også få organisasjoner som kontakter de norske partiene i Sametinget,¹³ og partiene understreker at det meste handler om at organisasjonene holder kontakt for å få bevilgninger eller innhente saksinformasjon. Det er derfor også få ikke-samiske organisasjoner som tar kontakt, siden det for dem ikke er noen støtte å hente og saksrelevansen i tillegg kan være begrenset. Det er dessuten flere som peker på at Sametinget fremstår som mer «lukket inne» enn før ved at det er færre som tar kontakt nå, noe som antas å ha sammenheng med at Sametinget har mindre penger å fordele enn tidligere. Intervjuene med sametingsrepresentantene tydeliggjør at sivilsamfunnets kontrollfunksjon er svært begrenset.

Det at disse partiene er så sterkt knyttet til eksterne nettverk gjennom moderpartiene gjør også at de ofte har nære kontakter til det nasjonale politiske systemet og til stortingsrepresentanter, statssekretærer osv. Partiene blir en kanal til Stortinget: De bidrar til å bringe samepolitikken inn i Stortinget og den nasjonale politikken, og de bistår moderpartiene med komitearbeid, taler osv. Dette gir også sametingspolitikkerne mulighet til å drive påvirkning og lobbyvirksomhet mot Stortinget og departementene. Sametinget er med andre ord ikke bare et samisk demokratisk organ og et offentlig forvaltningsorgan, men fremstår tidvis selv som en sivilsamfunnsinstitusjon som arbeider for å fremme samiske interesser overfor den norske staten. Her står de norske partiene i en særstilling. NSR kan, til tross for sin dominerende stilling, ikke ivareta denne viktige rollen på samme måte, og vil være mer avhengig av å drive lobbyvirksomhet opp mot sentrale styresmakter. Det er snakk om nettverk av en annen karakter, selv om NSR-representanter også kan være knyttet til norske partier og organisasjoner.

13 Mer konkret nevner Arbeiderpartiet NRL, NSR, idrettsforeninger og fiskerforeninger. Senterpartiet nevner NRL, fiskerforeninger og Naturvernforbundet, mens Høyre og FrP nevner Etnisk Demokratisk Likeverd (EDL) (som de mener tar kontakt med alle).

De samiske partiene og listene

De særegne samiske listene står i en helt annen posisjon enn både NSR og de norske partiene gjennom at de uttrykker genuine og gjerne mer avgrensede samiske interesser både tematisk og geografisk. Disse listene kan være veldig personorienterte, ikke minst når de oppstår ved at personer som ikke nådde opp i nominasjonen i andre partier, stiller egen liste. De har i liten grad noe lokalt – eller sentralt – organisasjonsnettverk rundt seg, og framstår derfor oftest som lite institusjonaliserte selv om institusjonaliseringsgraden kan variere. Man skulle derfor anta at behovet for å holde kontakt med ulike organisasjoner i sivilsamfunnet var større. Intervjuene med representanter fra disse listene peker likevel ikke i den retning, og underbygger det generelle inntrykket av at det samiske samfunnet i begrenset grad er formelt organisert, og at sametingsrepresentantene har relativt lite direkte kontakt med samiske organisasjoner og lokalsamfunn. Der det tas kontakt, gjelder det oftest uformell kontakt, gjerne fra enkeltpersoner, om konkrete saker.¹⁴

For de samiske listene er det også andre mekanismer som gjelder enn for NSR og de norske partiene på Sametinget. I og med at hver av disse listene har få representanter på Sametinget (oftest en, kanskje to), så har de på grunn av manglende organisasjonsnettverk også mindre kapasitet til å opprettholde denne typen kontakt. Interessant er likevel Árja og Nordkalottfolkets forsøk på å nå ut og bli til bredere organisasjoner – dels innholdsmessig, men ikke minst geografisk. Med utgangspunkt i intervjuene kan det virke som om Árja i de første årene var på offensiven, mens dette nå ser ut til å ha stoppet opp, mens Nordkalottfolket er inne i en periode med institusjonell oppbygging og ekspansjon også ut over Finnmark og Nord-Troms, gjort tydelig gjennom antallet lister en stiller til valget i 2021. Det vi her ser, er interessante forsøk på å bygge opp og institusjonalisere tidligere mer begrensede «lister» til å bli reelle partier i konkurranse med dominerende partier som NSR og Ap. Lykkes en, vil resultatet være en viktig politisk differensiering av samepolitikken.

---

14 En slik uformell og direkte kontakt dokumenteres også i tidligere undersøkelse (Selle et al., 2015, kapittel 6).

Hva sier sivilsamfunnsorganisasjonene selv om forholdet til Sametinget?

Det generelle bildet som vokser fram ovenfor er at det er begrenset direkte kontakt mellom sametingsrepresentanter og sivilsamfunnsorganisasjoner, men at mange av representantene og partiene likevel har omfattende kontakt med samfunnet rundt. Særlig gjelder det NSR og de norske partiene. Hvordan ser så dette ut sett fra de samiske *organisasjonenes* side? Hvordan arbeider organisasjonene opp mot sametingssystemet, og i hvilken grad finner vi alternative samiske stemmer som også ivaretar sivilsamfunnets viktige kontrollfunksjon overfor Sametinget? For å svare på dette benytter vi data fra organisasjonssurveyen.

Et svært viktig funn her er at Sametingets administrasjon er et avgjørt viktigere kontaktpunkt for organisasjonene enn det partiene og deres representanter er. Av organisasjonene som deltok i surveyen sier 74 prosent at kontakten med administrasjonen er «Svært viktig» og 21 prosent sier at den er «Ganske viktig». Ingen sier at den er «Lite» eller «Ikke» viktig. Tilsvarende svarer 29 prosent av organisasjonene at kontakten med de politiske partiene på Sametinget er «Svært viktig», og en like stor andel sier at den er «Ganske viktig». Her er det, på den annen side, 7 prosent som sier at kontakten er «Lite viktig» og 13 prosent som sier at den «Ikke er viktig». Forskjellen er med andre ord betydelig, og viser at Sametingets administrasjon spiller en helt sentral rolle for kontakten med sivilsamfunnet. Sametinget som sådan fremstår dermed mer som et informasjons- og serviceorgan for organisasjonene enn en institusjon som organisasjonene vil påvirke og kontrollere.¹⁵

På spørsmålet «Kontakter organisasjonen vanligvis administrasjonen eller politiske partier på Sametinget?» svarer 70 prosent «Administrasjonen» og 30 prosent «Begge». Interessant nok er det ingen som kun svarer «Partier». På spørsmål om hvem en vanligvis kontakter *først* av partiene og administrasjonen, svarer 94 prosent administrasjonen. Igjen tydeliggjøres sametingsadministrasjonens sentrale rolle i kontakten med det samiske sivilsamfunnet, mens kontakten med partier og lister er langt mer

15 Dette er et svært viktig funn som trenger videre forskning, og der det vil være interessant å se på hvordan administrasjonen i Sametingets ulike avdelinger arbeider opp mot det samiske organisasjonssamfunnet.

begrenset. Dette er som forventet ut fra hva representantene selv uttalte i intervjuene, og er et svært viktig funn. Her må en heller ikke glemme at politikerne (stort sett) ikke er fulltidspolitikere og at de bare møtes noen uker i året, samtidig som administrasjonen sitter med kontinuiteten og oversikten over saksutviklingen på ulike felt. Det virker ellers som om kontakten med Sametinget langt på vei er uformell og basert på personlig kjennskap. Som en organisasjon svarer: «Vi vet ikke alltid hva de heter, de avdelinger eller seksjoner vi er i kontakt med fordi vi kontakter person eller fagområde». Det snakkes også mye om «uformelle kontaktpunkter» og «direkte kontakt med saksbehandlere» for å fremme synspunkter og få informasjon.

Funnene tydeliggjør at det ikke er den politiske dimensjonen som er den viktigste i forholdet mellom sivilsamfunnsorganisasjonene og Sametinget. Kontakten med administrasjonen handler svært ofte om finansiering, budsjetter og rapportering, men organisasjonene tar også ofte kontakt fordi administrasjonen sitter med fagekspertise på mange felt og dermed kan gi råd i konkrete spørsmål. Organisasjonene søker råd fra administrasjonen om hvilke satsninger og strategier de bør legge opp til, de søker penger fra Sametinget og de rapporterer tilbake om hva de driver med. Også kontakten med politikerne handler ofte om de økonomiske rammevilkårene for organisasjonen, samt synliggjøring og påvirkningsarbeid knyttet til de enkelte organisasjonenes saksfelt. Alt i alt reflekterer organisasjonssurveyen i liten grad et sivilsamfunn på utsiden av og i opposisjon til Sametinget, og snarere et samhandlingsmønster der administrasjonen spiller en helt sentral rolle i kontakten med organisasjonssamfunnet. Blant de 33 organisasjonene som besvarte surveyen er det bare et fåtall (strengt tatt bare én organisasjon) som klart forteller om arbeidet de gjør for å endre Sametingets politikk og prioriteringer.

At organisasjonene er opptatt av egne saker og egen finansiering i kontakten med Sametinget, skulle ikke stå i veien for at de også kunne drive politisk påvirkningsarbeid rettet mot Sametinget. Innenfor norsk, og skandinavisk, sivilsamfunnstradisjon er det i liten grad slik at nærhet til, og gjerne også finansiell avhengighet av, staten legger begrensninger på organisasjonenes autonomi og føringer på hva organisasjonene kan beskjeftige seg med, også når det gjelder kritikk mot statlige organ og den politikken staten fører (Enjolras & Strømsnes, 2018; Kuhnle & Selle,

1992). I samisk kontekst finner vi imidlertid i liten grad et politisk orientert sivilsamfunn på utsiden av og i opposisjon til det som går for seg på Sametinget, og det kan se ut som om det meste som finnes av alternative syn og politisk opposisjon trekkes inn i sametingssystemet gjennom de mange partiene og listene som er representert. Dette underbygges også av tidligere forskning (Selle & Strømsnes, 2015).

Også her er den dominerende rollen til NSR, som både den viktigste sivilsamfunnsorganisasjonen og en hovedaktør på Sametinget, viktig for å forstå de begrensede forsøkene på politisk påvirkning. Når en allerede er «innenfor», minker behovet for denne type påvirkning. Skillet mellom å være sivilsamfunnsorganisasjon og politisk aktør i Sametinget blir borte, og nærheten nærmest altomfattende. Dette er en svært interessant situasjon med demokratiske implikasjoner. Siden så mye – ikke bare av det politiske rommet, men også av det kulturelle rommet – er tatt av NSR, handler kontakten med Sametinget for store deler av sivilsamfunnsorganisasjonene mest om konkrete saker organisasjonene er opptatt av, i tillegg til et ønske om finansiering. Det er ikke rollen som vaktbikkje og kontrollør av Sametingets arbeid som er i sentrum, men derimot service-rollen, tydeliggjort gjennom den viktige rollen Sametingets administrasjon spiller i sivilsamfunnets møte med Sametinget.

Diskusjon og konklusjon

Bildet som de ulike datakildene våre gir av relasjonen mellom Sametinget og det samiske sivilsamfunnet viser et relativt lite differensiert samisk organisasjonssamfunn, med høy grad av konsentrasjon om spesialiserte kunst- og kulturorganisasjoner som gjerne bygger på et nokså tydelig skille mellom det samiske og det norske. Målt i antall er det et begrenset organisert sivilsamfunn vi har med å gjøre, og der organisasjonene i betydelig grad er avhengige av den støtten de kan hente fra Sametinget. Samtidig er samene svært aktive i det norske organisasjonssamfunnet, slik at det ikke er snakk om manglende individuell deltakelse, men en deltakelse på linje med det en ellers finner i samfunnet (Selle et al., 2015).¹⁶

---

16 Dette spennende og utfordrende samspillet mellom samisk deltakelse i samiske og norske organisasjoner er noe vi vet for lite om.

Mye tyder på at sterke inkluderingsmekanismer knyttet til Sametingets helt sentrale posisjon i den samiske offentligheten har bidratt til at stadig mer av det som skjer i samisk offentlighet har sitt utspring og institusjonelle omdreiningspunkt i sametingssystemet. Det gir viktige strukturelle føringer, men med utgangspunkt i intervju og organisasjonssurvey kan vi nå se denne «innelukkingen» i en bredere sammenheng. Det som står fast er at både direkte press på og direkte kontakt med sametingsrepresentantene fra organisasjonene utenfra er begrenset. Samtidig er kontakten med administrasjonen og betydningen av administrasjonen for organisasjonene avgjørende for relasjonen mellom organisasjonssamfunnet og Sametinget, der Sametinget framstår som et viktig serviceorgan for organisasjonene.

Men om Sametinget selv kan framstå som «lukket» og den direkte kontakten mellom organisasjonene og det politiske nivået på Sametinget er begrenset, så betyr ikke dette at representantene ikke er påkoblet samfunnet og sivilsamfunnet utenfor. Når det gjelder Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, så er representantene del av et bredere organisasjonsnettverk og med kunnskap om det som foregår der. En representant fra Senterpartiet kan for eksempel også være tilknyttet Norges Bondelag og/eller andre organisasjoner nært knyttet til Senterpartiet. I tillegg sitter en gjerne i kommunestyre eller fylkesting, eller er aktiv innenfor andre typer av organisasjoner og institusjoner, samiske som norske. Men kanskje aller viktigst er det at en inngår som del av partiets interne nettverk. Alle de norske partiene, med delvis unntak av Ap, sier da også at det som skjer i Sametinget blir utviklet i nært samarbeid med moderpartiet, og at denne integreringen er avgjørende for den jobben en gjør i Sametinget. Også i Ap er en selvsagt en del av det indre partinettverket, men her understrekes det likevel at politikken på Sametinget langt på vei blir utviklet uten sterk partiinvolvering fra andre nivåer i partiet.¹⁷

Dette peker i retning av stor grad av politisk og organisatorisk autonomi, noe som er viktig siden det er snakk om den mest sentrale aktøren

---

17 Forholdet mellom Ap sentralt og den samepolitiske delen av Ap er i seg selv et høyst interessant forskningsfelt.

i sametingssystemet om en ser bort fra NSR. Samtidig framstår Arbeiderpartiets representanter langt fra «isolert», og knytter det de gjør på Sametinget til prosesser som forgår utenfor sametingssystemet. Generelt tydeliggjør dette også den sterke graden av integrering og involvering i det norske samfunnet, der en ikke bare framstår som et alternativ til det norske, men mer som sideordnet der en operer i to ulike «sfærer» uten at disse nødvendigvis framstår som særlig konkurrerende. Partirepresentantene melder da også generelt at moderpartiene er mer interesserte i det som foregår i samepolitikken og at kontakten, og dermed integreringen mellom det samiske og det norske, har økt. Det kan peke i retning av at samepolitikken ikke bare framstår som viktig i et lokalt og regionalt perspektiv, men i økende grad også i et nasjonalt perspektiv.

Det å være knyttet til andre typer organisasjoner og å være representert i andre typer politiske organ gjelder selvsagt også for representanter for særegne samiske lister og partier – fra store NSR, som kan forstås som en samisk folkebevegelse, til de nokså små og lite institusjonaliserte listene der skillet mellom «partifunksjonen» på Sametinget og sivilsamfunnsfunksjonen er vanskelig å dra. Både i kraft av sin historie, sin størrelse og sin organisering står NSR, etter mer enn 30 år med Sametinget, i en absolutt særstilling og spiller fremdeles en dominerende rolle både på Sametinget og som samisk kultur- og sivilsamfunnsorganisasjon. Likevel er det nok slik at organisasjonen har endret karakter: Den samepolitiske delen av NSRs virksomhet har styrket seg, og Sametinget er blitt omdreiningpunktet for mye av det som skjer i organisasjonen (Falch & Selle, 2018).¹⁸

At NSR stiller til valg med utspring i NSR som kulturorganisasjon betyr selvsagt at representantene for NSR har omfattende kontakt med egen hovedorganisasjon, selv om intervjuene avdekker at dette ikke alltid er to sider av samme sak, og at det fremdeles er slik at mye aktivitet i NSR ikke er innom sametingssystemet. Det framgår også at NSR har en så dominerende rolle at en ofte ikke ser det nødvendig å samarbeide

---

18 Falch & Selle (2018) argumenterer for at NSR (på samme måte som NRL og SFF) er svekket som kulturorganisasjon ettersom sametingssystemet fester seg og Sametinget inntar en stadig viktigere rolle i den samiske offentligheten. Stadig mer av NSRs arbeid har sitt utgangspunkt i Sametinget.

nært med andre aktører, og der andre tidvis opplever NSR som i overkant «arrogante» i sin tilnærming. Flere representanter fra andre partier og lister understreket dessuten at den dominerende rollen til NSR er en viktig grunn til at det er et så lite differensiert og tallrikt sivilsamfunn der ute. Selv om det er interne spenninger i NSR og dermed idémessig variasjon, tar organisasjonen fremdeles en svært stor del av det politiske og kulturelle rommet. Vi merker oss ellers at den andre historisk store og brede samiske kultur- og medlemsorganisasjonen, Samenes Folkeforbund (SFF), som også er klart politisk i karakter, verken er representert i Sametinget eller har omfattende kontakt med representantene der. Kontakt med SFF ble faktisk ikke nevnt i noen av intervjuene. Siden SFF er den nest største samiske organisasjonen, er denne politiske marginaliseringen svært interessant og trenger nærmere forklaring.¹⁹

Interessant er også forholdet mellom NSR og Samefolkets parti. Sistnevnte sprang ut av NSR og skulle opprinnelig kun delta ved kommune- og fylkestingsvalg. Etter hvert valgte partiet å også delta ved valg til Sametinget, dels i samarbeid med og dels i konkurranse med NSR. Dette har skapt brytninger både internt i NSR og internt i Samefolkets parti, og det er i dag lite dekkende å se partiet som NSRs forlengede arm, selv om mange av de som er med har bakgrunn i NSR. Partiet står likevel såpass svakt at det ikke setter press på NSRs dominerende rolle.

Hovedpoenget her er at den dominerende posisjonen til NSR har avgjørende innvirkning på formen og dynamikken i kommunikasjonen mellom Sametinget og sivilsamfunnet. NSRs dominerende posisjon siden starten, og dermed begrenset organisasjonsdifferensiering, gjør relasjonen mellom sivilsamfunnet og partiene/listene svært forskjellig fra hva vi finner i norsk sammenheng. I kombinasjon med Aps sterke rolle kan denne dominansen sees som en styrke for det helt avgjørende forholdet til staten, og dermed for samisk selvbestemmelse; men om det er en god situasjon for utviklingen av det samiske sivilsamfunnet og det samiske demokratiet, er en helt annen sak. Derfor er det da også svært interessant

---

¹⁹ Det er ellers verdt å bemerke at verken medlemstallene til NSR eller SFF er særlig høye. Om vi for enkelthets skyld opererer med medlemstall på 1000 og 600, utgjør medlemmene bare 1/18 og 1/30 av de ca. 18 000 manntallsregistrerte i 2020 (og som langt fra inkluderer hele den samiske befolkningen).

å se i hvilken grad partier som Árja og Nordkalottfolket lykkes med organisatorisk ekspansjon.

Det er dessuten et viktig utviklingstrekk at representantene – både for de norske partiene og de andre partiene og listene på Sametinget – uttrykker at kontakten med kommuner og fylkeskommuner har økt, selv om det kan være vanskelig å si hva det mer konkret betyr for Sametingets posisjon i forhold til andre forvaltningsnivå. Om det er et uttrykk for økt makt vet vi så langt ikke, men det er uansett et tegn på økt synlighet og relevans.

Et annet forhold som må nevnes gjelder rollen til samiske lokalsamfunns- og bygdelag. Disse er gjerne til en viss grad organiserte, men i praksis ofte nokså uformelle og personavhengige institusjoner som er uttrykk for den sterke lokalorienteringen i samiske samfunn (Falch & Selle, 2018). Det er særlig Árja som i intervjuene vektlegger betydningen til slike lokale bygdelag, der en samtidig understreker at mange av dem har problemer med stabilitet og med å framstå med kraft. Siden slike lag blir lite nevnt av andre partier på Sametinget, betyr det at kontaktnettverk og kapasitet er begrenset, selv om valgte representanter kan være del av og ha kontakt med og kunnskap om disse i det området de selv kommer fra. Det må understrekes at dette er en annen type av frivillighet, som er mer lokal og gjerne også mindre formalisert enn den som springer ut av frivillige organisasjoner som er ment å representere ideer og interesser som er felles på tvers av lokalsamfunn og geografi. Ut fra størrelse og deltakelse er det mange lag som ikke er interessert i eller i stand til å ivareta den viktige demokratirollen som ligger i en slik felles representasjon, og som er helt sentral for å kunne bygge en felles samisk identitet på tvers av geografi (Falch & Selle, 2018). Vi ser en tydelig spenning mellom det felles og det mer lokale innebygd både i det samiske sivilsamfunnet og i partipolitikken.

Et siste forhold vi vil trekke fram, gjelder relasjonen mellom de norske frivillige organisasjonene – hvor samer kan spille en vesentlig rolle, særlig lokalt og spesielt der de utgjør en stor del av befolkningen – og de rent samiske organisasjonene. Vi har tidligere påpekt den store betydningen av samenes integrering inn i det norske systemet, både allment og ikke minst når det gjelder sivilsamfunnsorganisering og deltakelse, og den

«dobbeltheten» og samtidig kapasitetsutfordringen det medfører siden det samiske befolkningsgrunnlaget er så begrenset.

Strukturelle forhold som nevnt ovenfor har viktige implikasjoner for forholdet mellom partiene og listene i Sametinget og det samiske sivilsamfunnet, der hovedkonklusjonen er at den direkte kontakten er begrenset begge veier, men at dette langt fra trenger å bety at partiledere og representanter nødvendigvis er «isolerte» fra samfunnet utenfor. Partienes svar på hvorfor kontakten er såpass begrenset, varierer fra tids- og pengemangel og at ideene er blitt borte til at mange lever vel med å være «innelukket», der det ikke er opplevd som noen presserende oppgave å øke kontakten med sivilsamfunnet. Samtidig er sivilsamfunnsorganisasjonene selv mer opptatt av Sametinget som serviceinstitusjon enn som den sentrale politiske institusjonen en ønsker å påvirke, endre og kontrollere. Samlet kan dette sees som en betydelig utfordring for et samisk demokratisk system som trenger kontakt, opposisjon og engasjement fra et organisert og sterkt sivilsamfunn for å sikre autonomi og selvbestemmelse i forhold til det norske politiske systemet.

Referanser

- Allern, E. H. & Hansen, V. W. (2019). Organiserede interesser: Hvem har tilgang til partiene? I E. H. Allern, J. Saglie & Ø. Østerud (Red.), *Makt og opposisjon. De politiske partiene som demokratisk paradoks* (s. 161–175). Universitetsforlaget.
- Allern, E. H., Saglie, J. & Østerud, Ø. (Red.). (2019). *Makt og opposisjon. De politiske partiene som demokratisk paradoks*. Universitetsforlaget.
- Arnesen, D., Sivesind, K. H. & Gulbrandsen, T. (2016). *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013* (Rapport 2016:3). <http://hdl.handle.net/11250/2442823>
- Bergh, J. & Saglie, J. (2015). Partisystem og skillelinjer i samepolitikken. I B. Bjerkli & P. Selle (Red.), *Samepolitikken utvikling* (s. 225–248). Gyldendal Akademisk.
- Demker, M., Heidar, K. & Pedersen, K. K. (2019). *Nordic party members. Linkages in troubled times*. Rowman & Littlefield.
- Enjolras, B. & Strømsnes, K. (2018). *Scandinavian civil society and social transformations: The case of Norway*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77264-6>
- Falch, T. & Selle, P. (2018). *Sametinget. Institusjonalisering av en ny samepolitikk*. Gyldendal Akademisk.

- Fladmoe, A., Eimhjellen, I., Sivesind, K. H. & Arnesen, S. (2019). *Frivillighetens grunnfjell. Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner?* (Rapport 2019:1). <http://hdl.handle.net/11250/2583167>
- Folkestad, B., Christensen, D. A., Strømsnes, K. & Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Noreg 1998–2014. Kva kjenneteikner dei frivillige og kva har endra seg?* (Rapport 2015:4). <http://hdl.handle.net/11250/2445372>
- Henriksen, L. S., Strømsnes, K. & Svedberg, L. (Red.). (2019). *Civic engagement in Scandinavia. Volunteering, informal help and giving in Denmark, Norway and Sweden*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-98717-0>
- Kuhnle, S. & Selle, P. (1992). Government and voluntary organizations. A relational perspective. I S. Kuhnle & P. Selle (Red.), *Government and voluntary organizations. A relational perspective* (s. 1–33). Avebury.
- Pettersen, B. & Selle, P. (1987). *Organisasjonane i Finnmark 1986/1987*. FFD: 7/87.
- Pettersen, T. (2011). Fem valg i tretten kretser. Det sametingspolitiske landskapet i Norge 1989–2005. I E. Josefsen & J. Saglie (Red.), *Sametingsvalg. Velgere, partier, medier* (s. 113–137). Abstrakt forlag.
- Rommetvedt, H. (2017). *Politikkens allmenngjøring. Stortinget, regjeringen og de organiserte interessene i et nypluralistisk demokrati*. Fagbokforlaget.
- Selle, P. (1997). Parties and voluntary organizations: Strong or weak ties? I K. Strøm & L. Svåsand (Red.), *Challenges to political parties: The case of Norway* (s. 149–166). University of Michigan Press.
- Selle, P., Semb, A. J., Strømsnes, K. & Nordø, Å. D. (2015). *Den samiske medborgeren*. Cappelen Damm Akademisk.
- Selle, P. & Strømsnes, K. (2001). Membership and democracy: Should we take passive support seriously? I P. Dekker & E. M. Uslaner (Red.), *Social capital and politics in everyday life* (s. 134–147). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203451571>
- Selle, P. & Strømsnes, K. (2010). Sámi citizenship: Marginalisation or integration? *Acta Borealia*, 27(1), 66–90. <https://doi.org/10.1080/08003831.2010.486926>
- Selle, P. & Strømsnes, K. (2015). Sivilsamfunnet og Sametinget som 'støvsuger'. I B. Bjerkli & P. Selle (Red.), *Samepolitikken utvikling* (s. 274–308). Gyldendal Akademisk.
- Selle, P., Strømsnes, K., Svedberg, L., Ibsen, B. & Henriksen, L. S. (2019). The Scandinavian organizational landscape: Extensive and different. I L. S. Henriksen, K. Strømsnes & L. Svedberg (Red.), *Civic engagement in Scandinavia. Volunteering, informal help and giving in Denmark, Norway and Sweden* (s. 33–66). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-98717-0>
- Sivesind, K. H., Arnesen, D., Gulbrandsen, T., Nordø, Å. D. & Enjolras, B. (2018). An organizational landscape in transformation. I B. Enjolras & K. Strømsnes (Red.), *Scandinavian civil society and social transformations: The case of Norway* (s. 67–116). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77264-6>

- Skille, E. Å. & Broch, T. B. (2019). Sámi sport in the Nordic civil sphere. Assimilation, multiculturalism, and multiple axes of membership. I J. C. Alexander, A. Lund & A. Voyer (Red.), *The Nordic civil sphere* (s. 151–173). Polity Press.
- Skille, E. Å. & Fahlén, J. (2019). The role of sports organizations for local and national community – the case of Sámi sport organizations. *European Sport Management Quarterly*, 20(2), 239–254. <https://doi.org/10.1080/16184742.2019.1610784>
- Solaas, S. (2020, 10. august). NSR fikk en halv million mer enn SFF. *Sáogat*.
- Svåsand, L. & Tostensen, A. (2020). Non-state actors and democratic consolidation. I B. Chinsinga & L. Svåsand (Red.), *Democratic consolidation in Malawi*, upublisert manuskript.
- Uhre, A. N. & Rommetvedt, H. (2019). Civil associations and interest groups in the policy-making process: Pluralization and generalization of interests. *Interest Groups & Advocacy*, 8(2), 233–253. <https://doi.org/10.1057/s41309-019-00049-w>
- Wollebæk, D. & Selle, P. (2003). The importance of passive membership for social capital formation. I M. Hooghe & D. Stolle (Red.), *Generating social capital. Civil society and institutions in comparative perspective* (s. 67–88). Palgrave Macmillan.
- Wollebæk, D. (2009). *Change in local voluntary associations* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Bergen]. BORA. <https://hdl.handle.net/1956/3509>

Appendiks A: Organisasjoner inkludert i organisasjonssurveyen

Navn	Hovedarbeidsfelt
Internasjonalt Samisk Filminstitutt	Film
Davvi álbmogiid guovddáš OS/Senter for nordlige folk AS	Senteret skal utvikle og formidle sjøsamisk språk, kunst, kultur og samfunnsliv, og kunnskap om urfolk i nordområdene
SEG/Tana samiske språksenter	Samisk språk, kultur og næring
Duoddara Rafe (DR)	Pitesamisk språk og kultur
Oslove Noereh	Møteplass for samisk ungdom
Várdbáiki samisk senter	Språk, kultur, museum, barnehage, tilrettelagte tilbud for eldre
SHL – Sámi Heargevuodjinlihttu	Organisere reinkappkjøring og lassokasting
Árran lulesamisk senter	Museum, kulturhus, språksenter, barnehage m.m.
Samisk hus Oslo AS	Kulturhus for samer og andre interesserte i samisk språk og kultur
Stiftelsen Tana og Varanger Museumssiida	Museumsdrift
Stiftelsen Lásságámmi	Ta vare på og fremme den kunstneriske arven etter Nils-Aslak Valkeapää
Sápmi Næringshage AS	Bedrifts- og næringsutvikling
Riddu Riđđu Festivála	Festivalavvikling
Samisk senter for samtidskunst – Sámi Dáiddaguovddáš	Kunstutstillinger
Samenes Folkeforbund	Samisk kultur og politikk
NSR	Frivillig samfunnsarbeid over et bredt samisk interessefelt: å opprettholde og utvikle samiske tilbud i det samiske samfunnet.
ABC-Company E-skuvla AS	Språk
Márkomeannu festivalen	Márkomeannu er en samisk festival. Festivalen har en klar samisk profil, og Márkomeannu presenterer samiske artister, kunstnere og kulturutøvere fra hele Sápmi på festivalen.
Sjeltie – Samisk kulturpark	Samisk kultur, språk, kulturelle arenaer
Sijti Jarngje – Samisk språk- og kultursenter i Hattfjellidal	Samisk kultur og språk
Opplæringskontoret i Reindrift og Duodji	Fagopplæring innen reindrift og duodji
Sámi Našunálateahter Beaivváš	Teater
Davvi Girji AS	Forlagsvirksomhet og språktjenester
Álttá sámi giellaguovddáš	Samisk språk og kultur
Stiftelsen Midnight Sun Marathon	Arrangerer kultur og idrettsarrangement
Raasten rastah	Festivalarrangør

Navn	Hovedarbeidsfelt
RiddoDuottarMuseat	Museum/kultur
Stiftelsen Duodjeinstituhtta	Samisk håndverk
Mearrasiida	Tradisjonell kunnskap
ČállidLágádus	Forlag
Stiftelsen Samisk Musikkfestival i Kautokeino	Samisk Musikkfestival, fremmer samisk musikk kunst og kultur fra hele Sápmi
SNF Sámi NissonForum Samisk KvinneForum	Øke samekvinners deltagelse og innflytelse
Åarjelhaemien Teatere AS	Kultur og teater

Tillegg: Organisasjoner som det ikke ble oppnådd kontakt med

1. Sámi Allaskuvla -SÁMI LOHKANGUOVDDÁŠ
Senter for samisk i opplæringa
2. SAMENES IDRETTSFORBUND – NORGE
Idrettsorganisasjon med basis i den samiske kulturarven
3. STIFTELSEN PROTECT SÁPMI
Ivaretar samiske arealinteresser. Stiftet av NRL (i Norge og Sverige)
4. SÁMI DÁIDDÁRÁÐÐI – SAMISK KUNSTNERRÅD
Organisasjon for samiske kunstnerorganisasjoner
5. NUORTTANASTE
Kristent blad
6. BESKÁNLUOSSAROCK AS
Musikkfestival
7. ÁLTTA SIIDA AS
Kulturhus og samisk barnehage. Fremme samisk språk og kultur.
8. FA SÁPMI
Samelandslaget (fotball)
9. MAMA SARA EDUCATION FOUNDATION FOR MAASAI CHILDREN
Hjelper Maasaibarn i Tanzania med skolegang. Fadderorganisasjon.
10. KNUT SIVERTSEN – DÁLLÁGADDEN
Samiske kulturminner
11. STIFTELSEN SAEMIEN SIJTE
Sørsamisk museum og kultursenter
12. SJØSAMISK TUN
Boplass
13. FESTIVALER KÁRÁŠJOHKA
Påskefestivalen i Karasjok

14. DSJ DOAJMMA SIEBRRE JULEV SABME
Lulesamisk barne- og ungdomsorganisasjon
15. SAMISK MUSEUMSLAG/ SÁMI MUSEASEARVI
Organisasjon for samiske museer
16. IÐUT AS
Forlag
17. NUORAJTV AS
Nett-TV for lulesamisk ungdom
18. GUOVDAGEAINNU LAGASRADIO
Lokalradio i Kautokeino
19. DAT AS
Forlag, Kautokeino
20. SAMISK LEGEFORNING
Arbeider for å bedre helsetilbudet til samisk befolkning
21. AUDIOLAND AS
Produsentselskap (musikk, festivaler)
22. DUOJÁRIID EALÁHUSSEARVI
Næringsorganisasjon for doudji-produsenter
23. SAMIID DUODJI
Arbeider for å bedre doudjiutøvernes rammebetingelser
24. NORRGA SARAHKKA SAMISK KVINNEORGANISASJON
Samisk kvinneorganisasjon

Appendiks B: Liste over intervjuer

1. Silje Karine Muotka, NSR (Karasjok, 29.5.2018)
2. Jørn Are Gaski, Ap (Karasjok, 29.5.2018)
3. Lars Filip Paulsen, H (Karasjok, 30.5.2018)
4. Nancy Charlotte Porsanger Anti, Senterpartiet (Karasjok, 30.5.2018)
5. Laila Susanne Vars, Árja (Karasjok, 30.5.2018)
6. Inger Eline Eriksen, Árja (Karasjok, 30.5.2018)
7. Beaska Niilas, NSR (Karasjok, 30.5.2018)
8. Ronny Wilhelmsen, Ap (Karasjok, 31.5.2018)
9. Bjarne Store-Jakobsen, Samefolkets parti (Karasjok, 31.5.2018)
10. Arthur Tørfoss, FrP (Karasjok, 31.5.2018)
11. Jovna Zakharias Dunfjell, Áarjel-Saemiej Gielh (Karasjok, 31.5.2018)
12. Kjellrun Wilhelmsen, Nordkalottfolket (Karasjok, 31.5.2018)
13. Anders Somby Jr., Flyttsamelista (Karasjok, 1.6.2018)
14. Toril Bakken Kåven, Nordkalottfolket (Alta, 2.6.2018)